

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่พร้อมจะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของคนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นแบบอย่างและสามารถครองชีพอย่างสงบสุข การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคน สร้างงาน เพื่อช่วยให้เกิดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินชีวิต สร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ๆ เป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติ ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 กำหนดให้บุคคลได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 10 ได้บัญญัติเรื่องสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นต้น และในมาตรา 15 ยังได้กำหนดรูปแบบของการจัดการศึกษาไว้สามรูปแบบด้วยกันคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 9)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 27 กำหนดให้สถานศึกษามีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีเจตนารมณ์เพื่อสร้างความเป็นไทยความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ โดยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตร ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งการกำหนดสาระการเรียนรู้นั้นจะต้องประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้ คุณลักษณะ หรือค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนให้ครบทั้งแปดกลุ่มสาระ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 26) และนอกจากนี้ให้ แต่ละสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยให้เนื้อหานั้นเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ ให้มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน บัณฑิตเรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ก, หน้า 21 อ้างถึงใน ธรรมนูญฯ วรรณภักดิ์, 2549, หน้า 1)

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integrated Instruction) ถ้าจะให้ได้ดีและประสบความสำเร็จมากที่สุด ครูผู้สอนควรพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) ขึ้นใช้ในชั้นของตนเอง เพราะหลักสูตรบูรณาการจะมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องสัมพันธ์และมีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียนมากกว่า ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจภายในที่อยากจะเรียนมากกว่า และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากกว่าการสอนแยกเป็นรายวิชาตามหลักสูตรแบบเดิม จากแนวคิดการเรียนการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความคิดที่จะพัฒนาหลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาที่พัฒนาขึ้นนั้นสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนและชุมชน จึงได้ศึกษาข้อมูลระบบสารสนเทศและจุดเน้นของโรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ที่สำรวจไว้ในปีพุทธศักราช 2550 พบว่า อาชีพของผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 80 ครอบครัว มีอาชีพค้าขาย 30 ครอบครัว มีอาชีพเกษตรกรเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด 23 ครอบครัว มีอาชีพรับจ้างทั่วไป 20 ครอบครัว รับราชการและพนักงานของรัฐ 4 ครอบครัว อีก 3 ครอบครัวมีอาชีพไม่แน่นอน และในชุมชนของนักเรียนส่วนใหญ่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ ดินจาก หิมียู่ตามธรรมชาติรอบ ๆ ชายฝั่งแม่น้ำบางปะกง ซึ่งสามารถนำส่วนต่าง ๆ ของดินจากสดมาห่อขนมเป็นขนมจากและเป็นดับจากมุงหลังคา ใบจากแห้งนำมาเป็นใบจาก มวนยาสูบ ทำฝ้ายบ้าน ก้านทางจากนำมาทำเป็นไม้กวาด น้ำตาลจากดินจากใช้ทำน้ำตาล น้ำส้มสายชู แอลกอฮอล์ และเครื่องดื่ม ผลจากนำมาเชื่อมเป็นอาหารหวาน ยอดจากอ่อนนำมาต้มจิ้มน้ำพริก ซึ่งนักเรียนได้พบเห็นและมีจำหน่ายอยู่ทั่วไป และจากแบบสอบถามนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงความสนใจที่จะเรียนรู้การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและท้องถิ่นของตนเอง พบว่า ร้อยละ 35 มีความต้องการเรียนรู้การทำขนมจาก ร้อยละ 27.5 ต้องการเรียนรู้การทำกุ้งแห้ง ร้อยละ 21.25 ต้องการเรียนรู้การทำไข่เค็ม ร้อยละ 7.5 ต้องการเรียนรู้การเย็บดับจาก และร้อยละ 8.75 ต้องการเรียนรู้การทำปลาเค็มและส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะเรียนรู้ เกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนการผลิตวิธีการทำ รวมทั้งการหาช่องทางจัดจำหน่าย ซึ่งเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้แล้วจะส่งผลให้มีความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับงานอาชีพ มีนิสัย รักการทำงาน ช่วยเหลือตนเองได้ พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนที่มีเนื้อหา สาระสอดคล้องกับท้องถิ่นและตรงกันกับการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาของสำนักรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ. ในมาตรฐานที่ 13 ที่ให้สถานศึกษา จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ที่ได้รับการประเมินในปี พุทธศักราช 2549 พบว่า สถานศึกษาไม่มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในสถานศึกษา จึงทำให้ไม่ผ่านการประเมิน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549, หน้า 49)

ด้วยเหตุแห่งความสำคัญดังกล่าว กอปรกับนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มุ่งพัฒนาการสอนแบบบูรณาการ เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยกระบวนการคิดด้วยตัวเอง โดยเชื่อมโยงกับธรรมชาติ จินตนาการ สติปัญญาเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการบูรณาการภายในกลุ่มและข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงที่เป็นระบบ และนำปัญหาต่าง ๆ อาจเป็นปัญหาของชุมชน สังคม และปัญหาของการพัฒนาหลักสูตร มาพัฒนาและจัดทำหน่วยการเรียนรู้บนพื้นฐานแนวทางการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้เรื่องขนมจากสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้เรื่องขนมจาก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้เรื่องขนมจากสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพท้องถิ่น
2. เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการในระดับชั้นอื่น ๆ ของโรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) และโรงเรียนอื่น ๆ ได้
3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ และผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4. เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าความสำคัญของการเรียนรู้หลักสูตรบูรณาการ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. เป็นเอกสารอ้างอิงให้สถานศึกษานำผลการวิจัยไปใช้เป็นส่วนประกอบในการขอรับการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในรอบต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบข่ายด้านเนื้อหา กรอบเนื้อหาของการวิจัยในครั้งนี้สัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 5 กลุ่มสาระ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการสำรวจความต้องการในการเรียนหลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 80 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 ของโรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 40 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ใช้เวลาทั้งหมด จำนวน 20 ชั่วโมง

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการสร้างหลักสูตรโดยการจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาให้สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนและตามสภาพของชุมชนมี 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

2. การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ หมายถึง การนำมาตรฐานการเรียนรู้ 5 กลุ่มสาระ ซึ่งได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้

ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการมาจัดทำเป็นหลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การจัดทำแผนการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งกลุ่มสาระระดับชั้น ชื่อเรื่อง เวลา สาระสำคัญ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล สื่อและแหล่งการเรียนรู้

3. การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปุยซองค์ (Puissance Measure) เป็นการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ด้านผลการเรียนรู้ และด้านการวัดผลประเมินผล เพื่อหาคุณภาพของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ที่ได้จากการเรียนรู้หลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยวัดจากคะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบวัดความรู้ของนักเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อทดสอบผู้เรียนก่อนและหลังเรียนหลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก

6. พฤติกรรมการปฏิบัติงาน หมายถึง การกระทำของนักเรียนในขณะที่เรียนหลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามแบบการสังเกตพฤติกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ซึ่งมีแบบสังเกตพฤติกรรมการประเมิน 8 รายการ ได้แก่ เตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ การเลือก ภาชนะที่เหมาะสม ปฏิบัติตามขั้นตอน ปฏิบัติอย่างคล่องแคล่ว ปฏิบัติเสร็จทันเวลา ใฝ่งานตามที่ต้องการ เก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ ทำความสะอาดสถานที่

7. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานของนักเรียน หมายถึง แบบบันทึกการสังเกตการกระทำของนักเรียนในระหว่างเรียนภาคปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีรายการประเมินเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 2 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติงานได้ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ 1 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติงานได้ครบถ้วนสมบูรณ์เป็นบางส่วน 0 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติงานได้ไม่ถูกต้องและไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

8. แบบวัดเจตคติ หมายถึง แบบวัดความรู้สึกรู้สึกความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนหลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ 5 กลุ่มสาระ เรื่อง ขนบจาก ซึ่งวัดโดยแบบวัดเจตคติชนิดมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

9. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) สังกัดเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2551